YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

16 päivänä maaliskuuta 1999 *

Asiassa C-222/97,

jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa muutoksenhakuasiassa, jossa valittajina ovat

Manfred Trummer ja

Peter Mayer,

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch ja P. Jann sekä tuomarit G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, J. L. Murray, D. A. O. Edward, H. Ragnemalm, L. Sevón, M. Wathelet (esittelevä tuomari), R. Schintgen ja K. M. Ioannou,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: A. La Pergola,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Suomen hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston osastopäällikkö, suurlähettiläs Holger Rotkirch,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen pääneuvonantaja Antonio Caeiro ja oikeudellisen yksikön virkamies Barbara Brandtner,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Portugalin hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön Euroopan yhteisöihin liittyvistä asioista vastaavan osaston lakimies Angelo Cortesão de Seiça Neves, Suomen hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön lainsäädäntöneuvos Tuula Pynnä, Ruotsin hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellisen yksikön päällikkö Lotty Nordling, ja komission, asiamiehinään Antonio Caeiro ja Barbara Brandtner, 9.6.1998 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.10.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberster Gerichtshof on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 27.5.1997 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 13.6.1997, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen kyseisen perustamissopimuksen 73 b artiklan tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty muutoksenhakumenettelyssä (Revision), jossa Manfred Trummer ja Peter Mayer valittavat siitä, että Saksan markoissa ilmaistua kiinnitystä kieltäydyttiin merkitsemästä kiinteistörekisteriin.

3 Saksassa asuva Mayer myi Itävallassa asuvalle Trummerille 14.11.1995 osan Itävallassa Sankt Stefan im Rosenthalissa sijaitsevasta kiinteistöstä Saksan markoissa ilmaistusta kauppahinnasta. Samassa sopimuksessa Mayer antoi Trummerille 31.12.2000 saakka aikaa kauppahinnan maksua varten sekä luopui koroista ja hinnan sitomisesta indeksiin; kauppahinnan maksamisen vakuudeksi sovittiin kuitenkin asetettavaksi kiinnitys.

4 Bezirksgericht Feldbachille jätettiin 1.7.1996 hakemus kaupan merkitsemiseksi Sankt Stefan im Rosenthalin kiinteistörekisteriin. Hakemus hyväksyttiin yhteisomistusoikeuden kirjaamisen osalta, mutta hylättiin kiinnityksen kirjaamista koskevilta osin 17.7.1996. Asiassa haettiin muutosta, mutta Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz pysytti kyseisen päätöksen 19.2.1997.

5 Molemmat tuomioistuimet pitivät kiinnityksen vahvistamista ulkomaanvaluutan määräisen velan vakuudeksi 16.11.1940 annetun Verordnung über wertbeständige Rechten (asetus kiinteämääräisistä oikeuksista) 3 §:n 1 momentin vastaisena, sellaisena kuin tämä asetus oli muutettuna Schillinggesetzin (laki shillingistä) 4 §:llä. Kyseisen säännöksen mukaan kiinnitys voidaan vahvistaa vain Itävallan shillinkeinä tai vaihtoehtoisesti siten, että määrä sidotaan kullan hintaan.

6 Muutoksenhakutuomioistuin katsoi lisäksi, ettei kansallisen lainsäädännön ja yhteisön oikeuden välillä ole ristiriitaa, koska pääomien vapaaseen liikkuvuuteen ei puututa.

7 Kyseinen tuomioistuin totesi tältä osin, että koska perustamissopimuksessa ei mitenkään määritellä "pääomien vapaata liikkuvuutta", on tarkasteltava perustamissopimuksen 67 artiklan täytäntöönpanosta 24 päivänä kesäkuuta 1988 annetun neuvoston direktiivin 88/361/ETY (EYVL L 178, s. 5) liitteenä olevaa nimikkeistöä.

8 Muutoksenhakutuomioistuin totesi, ettei kyseisessä nimikkeistössä mainita kiinteistövakuuksia, joihin kiinnitys nimenomaan lukeutuu, ja katsoi, ettei kyseinen toimenpide kuulunut perustamissopimuksen 73 b artiklan soveltamisalaan.

9 Mayer ja Trummer hakivat muutosta (Revision) Oberster Gerichtshofilta.

10 Viimeksi mainittu tuomioistuin viittasi kansalliseen oikeuskäytäntöön ja -tieteeseen ja totesi, että Itävallassa on pidetty pätevänä panttioikeuden vahvistamista vain tietylle ulkomaanvaluuttamääräistä velkaa kiinnityshakemuksen jättöpäivänä vastaavalle Itävallan shillinkeinä ilmaistulle summalle. Tuomioistuin ei siten voinut

hyväksyä valittajien vaatimuksia muutoin kuin perustamissopimuksen 73 b artiklassa tarkoitetun periaatteen nojalla, jonka mukaan on kiellettyä rajoittaa pääomien ja maksujen vapaata liikkuvuutta.

11 Kyseisessä määräyksessä määrätään seuraavaa:

"1. Tämän luvun määräysten mukaisesti kiellettyjä ovat kaikki rajoitukset, jotka koskevat pääomanliikkeitä jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä.

2. Tämän luvun määräysten mukaisesti kiellettyjä ovat kaikki rajoitukset, jotka koskevat maksuja jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä."

12 Direktiivin 88/361/ETY liitteessä I mainittuihin pääomanliikkeisiin kuuluvat seuraavat pääomanliikkeet:

"II KIINTEISTÖSIJOITUKSET

A. Ulkomailla asuvan kiinteistösijoitukset kotimaahan

B. Kotimaassa asuvan kiinteistösijoitukset ulkomaille

— —

IX VAKUUDET, MUUT VASTUUSITOUMUKSET JA PANTTIOIKEUDET

A. Ulkomailla asuvan kotimaassa asuvalle myöntämät

B. Kotimaassa asuvan ulkomailla asuvalle myöntämät".

13 Liitteen I johdannossa täsmennetään seuraavaa:

"Tässä nimikkeistössä luetelluilla pääomanliikkeillä tarkoitetaan:

— kaikkia pääomanliikkeiden kannalta välttämättömiä toimia, kuten sopimuksen tekemistä valuuttatoimesta ja sen täyttämistä sekä siihen liittyviä valuutansiirtoja — —

— —

— toimia, joiden tarkoituksena on kertyneiden varojen rahaksi muuttaminen tai siirtäminen, rahaksi muuttamisesta saatujen tulojen kotiuttaminen tai niiden välitön käyttäminen yhteisön oikeuteen perustuvien velvoitteiden asettamissa rajoissa,

— —.

Tässä nimikkeistössä ei luetella kaikkia pääomanliikkeinä pidettäviä toimia ja siksi siihen on sisällytetty otsikko XIII F. 'Muut pääomanliikkeet: Sekalaiset'. Tämän vuoksi sitä ei tule tulkita tavalla, joka rajoittaisi tämän direktiivin 1 artiklassa ilmaistun pääomanliikkeiden täydellisen vapauttamisen periaatteen soveltamista."

14 Nimikkeistön selityksissä tuotoiksi rahaksi muuttamisesta (sijoituksista, arvopapereista jne.) määritellään myyntituotot, mukaan luettuna mahdollinen pääoman arvonlisäys, takaisinmaksuerät ja pakkotäytäntöönpanon perusteella saadut tuotot.

15 Tämän vuoksi Oberster Gerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä esittääkseen yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan kysymyksen:

"Onko kieltäytymistä kiinnityksen vahvistamisesta ulkomaanvaluutan määräisen (tässä tapauksessa Saksan markkoina otetun) velan vakuudeksi pidettävä EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklan kanssa yhteensopivana pääomanliikkeiden ja maksuliikenteen rajoituksena?"

16 Aluksi on korostettava yhtäältä, että kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa esillä olevassa kansallisessa lainsäädännössä ei ole kielletä valuuttamääräistä velkaa eikä mahdollisuutta liittää tällaiseen velkaan vakuutta, esimerkiksi kiinnitystä. Siinä kielletään vain kiinnityksen kirjaaminen ulkomaanvaluutan määräisenä tällaisen velan vakuudeksi.

17 Toisaalta yhteisöjen tuomioistuimen perustelut nojaavat kansallisen tuomioistuimen esittämään olettamukseen, jonka mukaan kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö ei oikeuta ulkomaanvaluutan määräisen saatavan velkojaa saamaan kiinnitystä hyväkseen kansallisen valuutan määräisenä suuremmasta arvosta kuin mitä kyseisen saatavan arvo viimeksi mainitun valuutan määräisenä on hakemuksen jättöpäivänä.

18 Kysymyksellään kansallinen tuomioistuin kysyy, onko perustamissopimuksen 73 b artiklan kanssa ristiriidassa sellainen jäsenvaltion lainsäädäntö, jonka mukaan kiinnitys toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi on vahvistettava kansallisen valuutan määräisenä.

19 Jotta kysymykseen voitaisiin vastata, on ensinnäkin tutkittava, kuuluuko kiinnitys toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi perustamissopimuksen 73 b artiklan soveltamisalaan.

20 Tältä osin on huomattava, ettei EY:n perustamissopimuksessa ole määritelty pääomanliikkeiden ja maksujen käsitettä.

21 Koska EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklassa kuitenkin toistetaan asiallisesti direktiivin 88/361/ETY 1 artiklan sisältö, direktiivin liitteenä olevalla pääomanliikkeiden nimikkeistöllä on edelleen pääomanliikkeiden käsitteen määrittämisen kannalta samaa ohjeellista arvoa kuin ennen uusien artikloiden voimaantuloa, kun otetaan huomioon, että nimikkeistön johdannon mukaan siinä oleva luettelo ei ole tyhjentävä, vaikka tämä direktiivi on annettu ETY:n perustamissopimuksen 69 artiklan ja 70 artiklan 1 kohdan nojalla, jotka on sittemmin korvattu EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklalla ja sitä seuraavilla artikloilla.

22 Direktiivin 88/361/ETY liitteessä I olevasta II kohdasta sekä nimikkeistön johdannosta ja sitä seuraavista selityksistä ilmenee kuitenkin, että kiinteistösijoituksen rahaksi muuttaminen on pääomanliike.

23 Lisäksi kiinnitys on perinteinen vakuus kiinteistön kaupan yhteydessä syntyvästä velasta, ja kiinteistönkauppa on yksi nimikkeistössä tarkoitettu toimi. Kiinnitystä on näin ollen pidettävä nimikkeistön IX kohdassa, jonka otsikkona on "Vakuudet, muut vastuusitoumukset ja panttioikeudet", tarkoitettuna "muuna vastuusitoumuksena".

24 Koska pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kiinnitys yhtäältä liittyy erottamattomasti erääseen pääomanliikkeeseen eli kiinteistösijoituksen rahaksi muuttamiseen ja toisaalta sisältyy direktiivin 88/361/ETY liitteessä olevaan pääomanliikkeiden nimikkeistön IX kohtaan, se kuuluu perustamissopimuksen 73 b artiklan soveltamisalaan.

25 Toiseksi on tutkittava, merkitseekö kielto vahvistaa toisen jäsenvaltion valuutan määräistä kiinnitystä pääomien vapaan liikkuvuuden rajoittamista.

26 Tältä osin on huomattava, että pääasiassa esillä oleva kansallinen lainsäädäntö heikentää vakuuden kohteena olevan, toisen jäsenvaltion valuutan määräisen saatavan ja kiinnityksen välistä sidosta, koska kiinnityksen arvo saattaa valuutan arvon myöhempien vaihtelujen johdosta laskea alemmaksi kuin sen saatavan, jonka vakuutena se on, mikä vähentää tällaisen vakuuden tehokkuutta ja sitä kautta houkuttelevuutta. Tällainen lainsäädäntö on tämän vuoksi omiaan vähentämään kyseessä olevien henkilöiden intoa ilmaista velan määrä toisen jäsenvaltion valuutassa, jolloin se estää niitä käyttämästä pääomien ja maksujen vapaaseen liikkuvuuteen kuuluvaa oikeutta (ks. ETY:n perustamissopimuksen 106 artiklan 1 kohdan osalta yhdistetyt asiat 286/82 ja 26/83, Luisi ja Carbone, tuomio 31.1.1984, Kok. 1984, s. 377, 28 kohta ja asia 308/86, Lambert, tuomio 14.7.1988, Kok. 1988, s. 4369, 16 kohta).

27 Lisäksi kansallisessa tuomioistuimessa esillä oleva riidanalainen lainsäädäntö saattaa aiheuttaa sopimuspuolille lisäkuluja, koska se velvoittaa ne pelkästään kiinnityksen vahvistamista varten arvostamaan saatavan kansallisessa valuutassa ja tarvittaessa vahvistamaan kyseisen muuntamisen.

28 Näin ollen on katsottava, että velvoitetta vahvistaa kiinnitys kansallisen valuutan määräisenä on lähtökohtaisesti pidettävä perustamissopimuksen 73 b artiklassa tarkoitettuna pääomien vapaan liikkuvuuden rajoittamisena.

29 Suomen hallitus väittää kuitenkin, ettei pääomien vapaa liikkuvuus ole ehdoton ja että pääasiassa esillä olevan kansallisen lainsäädännön tarkoituksena on taata kiinnitysjärjestelmän ennakoitavuus ja selkeys, joten se on Suomen hallituksen mukaan perusteltavissa yhteistä etua koskevasta pakottavasta syystä.

30 On huomattava, että jäsenvaltiolla on oikeus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta kiinnitysjärjestelmä vahvistaisi varmuudella ja selkeästi yhtäältä kiinnitysvelkojien oikeudet suhteessa toisiin kiinnitysvelkojiin ja kaikkien kiinnitysvelkojien oikeudet sekä toisaalta kaikkien muiden velkojien oikeudet. Koska kiinnitysjärjestelmästä säädetään sen valtion lainsäädännössä, jossa kiinteistö sijaitsee, kyseisen valtion lainsäädännössä on määritettävä ne keinot, joiden avulla tämän tavoitteen saavuttaminen voidaan varmistaa.

31 Tältä osin on kuitenkin ilmeistä — kun Itävallan hallitus ja pääasian asianosaiset eivät ole toimittaneet huomautuksiaan yhteisöjen tuomioistuimelle ja kun oletetaan, että esillä olevan kaltaisen säännöksen avulla tosiasiassa pyritään tämän tavoitteen saavuttamiseen — että säännös johtaa siihen, etteivät huonommassa etuoikeusasemassa olevat velkojat voi olla selvillä etuoikeutettujen saatavien tarkasta määrästä ja sitä kautta arvioida niille tarjotun vakuuden arvoa muutoin kuin ulkomaanvaluutan määräisten saatavien velkojien epävarmuuden kustannuksella.

32 Lisäksi on todettava, että kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö sisältää epävarmuustekijän, joka on omiaan vaarantamaan edellä kuvatun tavoitteen saavuttamisen. Kuten tämän tuomion 5 kohdasta ilmenee, Itävallan lainsäädäntö sallii kiinnityksen arvon ilmaisemisen kullan hintaan sidottuna. Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 14 kohdassa huomauttaa, kullan hinta on kuitenkin nykyään yhtä altis vaihteluille kuin ulkomaanvaluutan.

33 Vaikka komissio suullisessa käsittelyssä ilmoittikin, että sen käytössä olleiden tietojen mukaan kyseistä lainkohtaa ei enää sovelleta, on todettava sen olevan edelleen muodollisesti voimassa.

34 Edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on vastattava, että perustamissopimuksen 73 b artiklan kanssa on ristiriidassa pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kiinnitys toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi on vahvistettava kansallisen valuutan määräisenä.

Oikeudenkäyntikulut

35 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Portugalin, Suomen ja Ruotsin hallituksille sekä Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Oberster Gerichtshofin 27.5.1997 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklan kanssa on ristiriidassa pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan kiinnitys toisen jäsenvaltion valuutan määräisen velan vakuudeksi on vahvistettava kansallisen valuutan määräisenä.

Rodríguez Iglesias Kapteyn Puissochet

Hirsch Jann Mancini

Moitinho de Almeida Gulmann Murray

Edward Ragnemalm Sevón

Wathelet Schintgen Ioannou

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä maaliskuuta 1999.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti